
Павло ЧУРА, студент
Науковий керівник: **доктор філософії (PhD) Кузик І.Р.**

ДО ПРОБЛЕМИ ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ У ЗБАРАЗЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Практично завершена реформа децентралізації в Україні дає можливість для повноцінної та комплексної організації локальної екологічної політики. На сучасному етапі функціонування територіальних громад (ТГ), геоекологічні проблеми є одними із ключових. Раціональне земле-, лісо-, водокористування (включаючи водопостачання та водовідведення), поводження із твердими побутовими відходами (ТПВ), розвиток рекреаційного і заповідного природокористування, сьогодні виступають пріоритетними у стратегії сталого розвитку будь-якої громади. Однією із найбільш актуальних та необхідних для вирішення є проблема утилізації, сортування та переробки відходів. Вирішення цього питання є поліфункціональним та багатоаспектним завданням, яке включає, як еколого-освітні, так і організаційно-технологічні заходи.

На завершальному етапі адміністративно-територіальної реформи України у Тернопільській області сформовано 55 територіальних громад та виділено три адміністративні райони – Кременецький (північний), Тернопільський (центральний) та Чортківський (південний). На Тернопільщині сформувались як великі, за площею та кількістю населених пунктів громади, так і малі. Серед найбільших це – Тернопільська, Шумська, Чортківська, Підволочиська та Зборівська міські територіальні громади. Серед найменших – це Гримайлівська, Заводська, Колодненська, Коцюбинська, Лопушненська та Чернихівська.

Однією із найважливіших та найактуальніших екологічних проблем територіальних громад є утилізація, переробка та захоронення твердих побутових відходів. В умовах децентралізації, більших фінансових та управлінських можливостей, громади наділені новими можливостями для вирішення проблеми поводження із ТПВ. Окремі громади

частково вирішили ці проблеми, уклавши договори із службами із збору та вивезення відходів, встановивши сміттесортувальні баки тощо. Значну допомогу у вирішенні цих питань надає Європейський Союз та інші грантові організації.

Відповідно до дослідження Вадзюка С.Н. та Кузика І.Р. [1], а також враховуючи дані реєстру місць видалення відходів [5], встановлено, що лише у 24-ох із 55-ти територіальних громад Тернопільщини є санкціоновані та паспортизовані сміттєзвалища. Санкціонованих сміттєзвалищ немає у таких великих громадах як Бережанська, Лановецька, Мельниця-Подільська, Хоростківська, Шумська, де населення становить 12-20 тис. осіб [1].

Збаразька міська територіальна громада (ТГ) розташована у Тернопільському районі Тернопільської області. Площа Збаразької територіальної громади становить 590,8 км², населення – 38 915 осіб. До складу громади входить 53 населених пункти. Межує Збаразька міська ТГ на півночі із Вишнівцевою ТГ, на північному-сході – із Лановецькою ТГ, на сході – із Скориківською ТГ, на південному-сході із Підволочиською ТГ, на півдні – із Байковецькою ТГ, на заході – із Білецькою та Залозецькою ТГ, на північному-заході – із Лопушенською ТГ.

Відповідно до Реєстру місць видалення відходів, розміщеного на офіційному сайті Управління екології та природних ресурсів Тернопільської ОДА [5], у межах Збаразької міської територіальної громади зареєстровано лише одне санкціоноване сміттєзвалище у місті Збараж (характеристики сміттєзвалища наведено у табл. 1). Відповідно до цих даних, максимальний обсяг накопичення відходів на офіційному сміттєзвалищі Збаразької ТГ складає 118,2 тис. т, на площі 3,72 га. Якщо врахувати, що у громаді проживає майже 39 тис. осіб [1], а в середньому за рік мешканець приватного будинку із присадибною ділянкою продукує 1,2 м³ (або 550 кг) побутових відходів [4, с. 317]. Таким чином, громадяни, які проживають у Збаразькій міській ТГ, за рік продукують близько 47 тис. м³ (або 21,4 тис. т) відходів. Якщо темпи заповнення полігону ТПП у м. Збараж не змінюватимуться, то за наступні 5,5 роки, це сміттєзвалище буде повністю заповнене і відходи нікуди буде

дівати. Виходом із цієї ситуації залишається лише сортування і рекуперація відходів.

Таблиця 1

Основні характеристики офіційного місця видалення відходів (МВВ) у Збараській міській територіальній громаді

Найменування МВВ	Місце знаходження МВВ	Режим функціонування	Категорія екологічної безпеки	Характеристика МВВ (обсяг, площа)
Сміттєзвалище ТПВ у м. Збараж	м. Збараж, на північному сході від м. Тернополя	діюче	Б помірно небезпечні, клас небезпеки III-IV	118,2 тис. т., 3,72 га., наземне

Загострення проблеми утилізації та складування відходів у Збараській територіальній громаді відчувається вже сьогодні. Адже, практично в кожному селі громади, на місці відпрацьованих кар'єрів (і не тільки) утворено несанкціоновані сміттєзвалища (рис. 1). Нами проведено виїзні дослідження таких несанкціонованих сміттєзвалищ і встановлено, що у громаді їх нараховується близько десятка (рис. 2), кожен з яких різний за площею та санітарно-екологічним станом.

Рис. 1. Несанкціоновані сміттєзвалища у с. Кобилля (а) і с. Іванчани (б)

Рис. 2. Стихійні сміттєзвалища та офіційний полігон ТПВ на території Збараської територіальної громади

Для вирішення проблеми ліквідації стихійних сміттєзвалищ та утилізації ТПВ у Збараській ТГ, насамперед, необхідно забезпечити роздільний збір та організований вивіз відходів. Розробити схему санітарного очищення території громади та підготувати необхідну документацію для паспортизації полігону ТПВ. Враховуючи прибутковість сортування, переробки та рекуперації відходів, основна увага повинна акцентуватися на залученні приватних інвестицій до даного виду діяльності. Ця сфера має окрім екологічного спрямування, набувати рис підприємництва, що забезпечує зайнятість трудових ресурсів і надходження коштів до місцевих бюджетів.

Жителі територіальних громад повинні на практиці реалізовувати зміни до Закону України «Про відходи» і неухильно виконувати статтю 32 цього Закону: «З метою обмеження та запобігання негативному впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини *забороняється* з 1 січня 2018 року захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів» [3]. А суб'єкти господарювання які надають послуги із вивезення відходів з певної території повинні забезпечити умови для їх роздільного збирання (ст. 17 Закону України «Про відходи»). За дотриманням чинного законодавства, сортуванням побутових відходів, укладанням договорів для їх вивезення, організацією санкціонованих сміттєзвалищ в громадах повинна стежити відповідна посадова особа. Посада еколога є вкрай необхідною у діяльності органів місцевого самоврядування, адже проблеми екологічного характеру тісно пов'язані із соціально-економічним розвитком громад. А порушення балансу у збалансованому функціонуванні ТГ, може призвести до деструктивних та незворотних змін, які у свою чергу безпосередньо вплинуть на якість життя мешканців.

Література:

1. Вадзюк С.Н., Кузик І.Р. Проблеми поводження з твердими побутовими відходами в ОТГ Тернопільської області. Розроблення та реалізація регіональних Програм поводження з відходами: проблемні питання та краці практики. Збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології» (м. Івано-Франківськ, 8-10 жовтня 2020 р.). К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2020. С. 96-98.
2. Децентралізація. Офіційний сайт. URL: <http://decentralization.gov.ua>.
3. Закон України «Про відходи». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>
4. Стольберг Ф.В. Экология города: Учебник. К.: Либра, 2000. 464 с.
5. Управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації. Реєстр місць видалення відходів у Тернопільській області. URL:

<http://ecoternopil.gov.ua/index.php/regulyatorna-diyalnist/povodzennya-x-vodhodavy/554-reestr-vydalennya>.

6. Янковська Л., С. Новицька. Проблеми та перспективи поводження з твердими побутовими відходами в Тернопільській області. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка Серія: географія. 2020. №1 (випуск 48). С. 156-162.

Ярослав ПАНЬКОВИЧ, студент
Науковий керівник: **к.біол.н., доц. Лісова Н.О.**

ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «МЕДОБОРИ»: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ

Охорона навколишнього природного середовища буде перебувати на належному рівні лише тоді, коли підвищиться рівень екологічної культури населення, коли людина усвідомить загальні закономірності розвитку природи. Формування екологічної культури справа потрібна і нелегка. У цьому довготривалому процесі важливу роль відіграє і еколого-просвітницька діяльність, яка проводиться працівниками заповідних територій, в тому числі і природного заповідника «Медобори» [2].

Основними напрямками еколого-освітньої діяльності заповідника є:

- робота із мас-медіа (ЗМІ);
- співпраця із освітніми закладами (школи, дитячі садочки, фахові коледжі, ЗВО);
- інформаційно-видавнича діяльність;
- польові екологічні екскурсії;
- участь у всеукраїнських екологічних акціях;
- співпрацею із підприємствами, установами, організаціями [5].

Співпрацювати із дорослим населенням важче, адже у них вже сформовані свої світогляди. Тому заповідник «Медобори» проводить співпрацю з навчальними закладами краю. Учні мало що знають про заповідники та майже не володіють методиками